

Gustáv Husák

Moc politiky / politik moci

29. - 30. května 2013

Nová budova Národního muzea, Vinohradská 1, Praha 1

Organizátoři: Historický ústav SAV a Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s Národním muzeem

Konference se koná pod záštitou ministra školství, vědy, výzkumu a sportu SR Dušana Čaploviče a ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR Petra Fialy.

Program konference

Středa 29. května 2013

8:00 – 9:00 Registrace

9:00 – 10:00 Úvodní slovo organizátorů konference

10:00 – 11:30 **Blok I. Aktér éry a režimů Československa (moderuje Slavomír Michálek)**

Síkora, Stanislav (HÚ SAV): Husák a režimy Československa

Benko, Juraj (HÚ SAV): Miesto a funkcia inteligencie v komunistickom hnutí na Slovensku

Hudek, Adam (HÚ SAV): Husák v historiografii – pohľad marxistickej i exilovej historiografie

Rychlík, Jan (FF UK): Husák a česko-slovenské vztahy

Londáková, Elena (HÚ SAV): Husákové ženy

11:30 – 12:00 Coffeebreak

12:00 – 13:00 **Blok II. Studentské roky Gustáva Husáka a období 2. světové války (moderuje Petr Blažek)**

Černák, Tomáš (HÚ SAV): Stredoškolské obdobie Gustáva Husáka

Mocko, Martin: Husák v odboji (do SNP)

Mičev, Stanislav (Múzeum SNP): Husák a SNP

13:00 – 14:45 Oběd

14:45 – 16:00 **Blok III. Vstup do „velké politiky“ (moderuje Jan Rychlík)**

Syrný, Marek (Múzeum SNP): Husák a DS 1944–1948

Hallón, Ľudovít (HÚ SAV) – Sabol, Miroslav (HÚ SAV) : Úloha G. Husáka v hospodárskom vývoji Slovenska 1945–1948

Pešek, Jan (HÚ SAV): Husák a február 1948 na Slovensku

Macháček, Michal (FF UK): Gustáv Husák a státoprávní otázka Slovenska

Čtvrtek 30. května 2013

9:00 – 10:45 **Blok IV. Vězení, nový začátek a příchod na politický Olymp (moderuje Stanislav Sikora)**

Kalous, Jan (ÚSTR): Procesy proti tzv. slovenským buržoazním nacionalistům

Blažek, Petr (ÚSTR): „Do společných hovorů se nezapojoval“. GH ve vzpomínkách politických vězňů

Štefánský, Michal (VHÚ): Pokusy G.Husáka o návrat do politiky (1964–1968)

Zemko, Milan (HÚ SAV): Od stranického reformátora k normalizátorovi

Žatkuliak, Jozef (HÚ SAV): Činnosť tzv. Husákovskej vládnej komisie a proces prípravy federalizácie Československa

Žáček, Pavel (ÚSTR): Husák jako objekt zájmu StB v 60. letech

10:45 - 11:15 Coffeebreak

11:15 – 12:45 Blok V. Normalizace v Československu a vnitropolitický vývoj (moderuje Jan Kalous)

Doskočil, Zdeněk (ÚSD AV ČR) : Milan Hübl - historik v siločarách Gustáva Husáka
Kmeť, Norbert (ÚPV SAV): Politický vývin Československa v 70. rokoch 20. storočia
Mervart, Jan (FF UHK): „Reálny socializmus“ rané normalizace, kontinuita či diskontinuita?
Pavlovič, Richard (Štátny archív v Prešove, pobočka Svidník): Husák a slovenská komunistická elita
Weiss, Peter (MZV SR): KSS v období perestrojky a slabnúceho Husákovho vplyvu

12:45 – 14:00 Oběd

14:00 – 15:30 Blok VI. Hospodářsko-společenské souvislosti vývoje v Československu v 70. a 80. letech a Gustáv Husák (moderuje Zdeněk Doskočil)

Pullman, Michal (ÚHSD FF UK): Snahy o hospodářskou reformu v osmdesátých letech
Franc, Martin (ÚSD AV ČR): Zásobování a maloobchod v 70. a 80. letech v ČSSR
Vojáček, Ladislav (MU): Normalizace a její vliv na československé pracovní právo
Podmaková, Dagmar (ÚDFV SAV): Osoba G. Husáka v slovenskom divadle a filme
Rámišová, Šárka (Oddělení novodobých českých dějin, NM): Zrození „Husákových dětí“.
Možné účinky propopulační politiky

15:30 – 16:00 Coffeebreak

16:00 – 17:00 Blok VII. Normalizace v Československu a její zahraničně-politické souvislosti (moderuje Milan Zemko)

Zadorozhnyuk, Ella (Institute of Slavic Studies, Russian Academy of Sciences): Normalizácia v Československu a vzťahy s Kremľom
Mitrovits, Miklos (Institute of Political History, Budapest): Husák a vzťahy s Maďarskom za J. Kádara
Michálek, Slavomír (HÚ SAV): Vzťahy Prahy a Washingtonu vo sfére politiky a obchodu počas normalizácie
Šolta, Jan (Bankovní institut VŠ Praha): Poznámky k závěrečné fázi politické dráhy Gustáva Husáka

17:00 – 17:30 Závěrečné zhodnocení: Milan Zemko, Jan Rychlík, Zdeněk Hazdra

Zkratky institucí:

HÚ SAV – Historický ústav Slovenskej akadémie vied
FF UHK - Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové
FF UK – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
MU – Masarykova Univerzita
MZV SR – Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky
NM – Národní muzeum
SVU SAV – Spoločenskovedný ústav Slovenskej akadémie vied
ÚDFV SAV – Ústav divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied
ÚHSD FF UK – Ústav hospodárskych a sociálnych dejín Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy
ÚPV SAV – Ústav politických vied Slovenskej akadémie vied
ÚSD AV ČR – Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky
ÚSTR – Ústav pro studium totalitních režimů
VHÚ – Vojenský historický ústav

Organizátoři:

BLOK I.

Sikora, Stanislav (HÚ SAV)

G. Husák a režim Československa

Napriek tomu, že na G. Husáka existuje v našej historiografii i politológii množstvo rôznych názorov, determinovaných mnohokrát politickým presvedčením hodnotiteľov i ich príslušnosťou k rôznym vedeckým smerom, je nesporné, že ide o politickú osobnosť s neuveriteľne širokým záberom i vplyvom na moderné slovenské i československé dejiny. Autor referátu sa pokúša na relatívne malom priestore zhodnotiť jeho činnosť od 30. rokov 20. storočia, kedy bol špecifickým predstaviteľom študentského hnutia na Slovensku, ďalej počas 2. svetovej vojny, kedy bol popredným predstaviteľom protifašistickej rezistencie a SNP, potom v rokoch 1945–1948, kedy sa významnou mierou podieľal na víťazstve komunistov v rámci celoštátneho mocenského prevratu vo februári 1948.

Potom autor upriamuje pozornosť na 50. roky 20. storočia, kedy bol G. Husák prenasledovaný ako „slovenský buržoázny nacionalista“, a následne na 60. roky, kedy bol najprv prepustený z väzenia, potom rehabilitovaný a kedy si začal postupne vytvárať bránu na návrat do špičkových politických štruktúr ČSSR.

A napokon sa autor zameria i na činnosť G. Husáka v spomínaných politických štruktúrach od r. 1968 do r. 1989, kedy bol podpredsedom vlády ČSSR, 1. tajomníkom ÚV KSS, 1. tajomníkom ÚV KSČ i prezidentom ČSSR - špecifickým predstaviteľom normalizačného režimu. Teda človekom – politikom, ktorý sa významným spôsobom angažoval vo viacerých politických režimoch.

Benko, Juraj (HÚ SAV)

Miesto a funkcia inteligencie v komunistickom hnutí na Slovensku

Inteligencia zohrávala dôležitú úlohu v moderných masových politických hnutiach. Zastávala úlohy, ku ktorým ju predurčovali jej vzdelanie v najširšom slova zmysle. Tvorila ideológiu hnutia, transformovala ju do politických programov a významnou mierou sa podieľala na tvorbe, reprodukcii a šírení politického diskurzu. Dôležité boli pri fungovaní masových hnutí aj iné predpoklady tejto vzdelanej vrstvy – organizačné schopnosti či ekonomické či právne vzdelanie.

Špecifické slovenské podmienky v tomto ohľade sa výrazne prejavili pri snahe o budovanie masového ako socialistického, tak i komunistického hnutia. Zápasili s akútnym nedostatkom kádrov spomedzi vrstvy inteligencie, ktoré by spomenuté funkcie zastávali, čo bolo spôsobené viacerými spolupôsobiacimi faktormi.

Príspevok sa bude zaoberať miestom a funkciou inteligencie v komunistickom hnutí na Slovensku (resp. v slovenskom komunistickom hnutí) v dvadsiatych rokoch, identifikovaním činiteľov, ktoré určovali vzťahy inteligencie a komunistického hnutia, ako aj spôsobov, ktorými sa nakoniec inteligencia v komunistickom hnutí na Slovensku angažovala v spomínanom období, pred vstupom Gustáva Husáka na scénu.

Hudek, Adam (HÚ SAV)

Husák v historiografii – pohľad marxistickej i exilovej historiografie

Zámerom príspevku je poukázať na ambivalentný vzťah nacionalistického krídla slovenského povojnového exilu k osobne Gustáva Husáka. Z pohľadu predstaviteľov ľudáckej emigrácie (a ich nasledovníkov) bol G. Husák hlavný predstaviteľ komunistickej ideológie na Slovensku a organizátor Slovenského národného povstania. Na druhej strane bol tiež považovaný za obhajcu „slovenských národných požiadaviek“ v rámci komunistického Československa. Najmä v 60. rokoch sa však G. Husák v očiach ľudáckeho exilu stával kľúčovým zástancom myšlienky federalizácie a slovenskej národnej emancipácie. Z toho vyplývalo aj prekvapivo pozitívne, alebo aspoň zhovievavé hodnotenie jeho činnosti v rámci historiografie nacionalistického krídla slovenského povojnového exilu.

Jan Rychlík (FF UK)

Gustáv Husák a česko-slovenské vzťahy

Príspevok mapuje Husákovy predstavy o uporiadání česko-slovenských vzťahů v letech 1944–1989 a podrobuje je kritické analýze z hlediska proveditelnosti v dané historické situaci, především s ohledem na jejich kompatibilitu s politickým monopolem KSČ v Československu v letech 1948–1989. Dále příspěvek porovnává reálnou situaci v oblasti česko-slovenských vztahů v letech 1969–1989, tedy v době, kdy byl Husák na vrcholu politické moci, s Husákovým politickým programem v oblasti česko-slovenských vztahů z konce čtyřicátých a počátku šedesátých let 20. století. Z analýzy vyplývá, že Gustáv Husák byl vždy na prvním místě disciplinovaným a uvědomělým komunistou, který zřejmě dokonce věřil v možnost realizace utopické komunistické společnosti. Úprava česko-slovenských vztahů a státoprávních poměrů v Československu stála u Husáka vždy až na druhém místě, což ovšem neznamená, že by ji nepovažoval za důležitou. Husák stál od svého mládí na pozicích svébytnosti slovenského národa a za ideální řešení česko-slovenského vztahu považoval federaci dvou národních států – českého a slovenského – na principu „rovný s rovným“. Takovouto federaci ale v Československu vylučovala na prvním místě samotná existence tzv. reálného socialismu s vedoucí úlohou KSČ a jediným politickým centrem rozhodování. Za této situace musela být – bez ohledu na Husákovy subjektivní představy – česko-slovenská federace nutně zcela formální a nakonec se především ve slovenském prostředí zcela zdiskreditovala.

Londáková, Elena (HÚ SAV) **Husákové ženy**

Gustávovi Husákovi, výraznej a kontroverznej osobnosti česko-slovenskej histórie 20. storočia, sa pripisovalo vecné správanie a rozhodovanie. Na pohľad chladný politik, ktorý údajne na ceste k vrcholu moci nebral ohľady ani na svojich najvernejších súputníkov, no podľa iných mal silu, v záujme akejsi záchrany štátu, čeliť silnému morálnemu odsúdeniu, sa spoza stranických tribún, či kuloárných rokovaniach v aparáte, vracal domov, aby žil obyčajný, každodenný život manžela a otca rodiny.

Aj v súkromí náročný Husák si ju založil s kultivovanou Magdou Lokvencovou, jednou z prvých dám slovenskej divadelnej réžie v rokoch zrodu moderného slovenského divadla. Po jeho uväznení musela čeliť pádu nielen zo svojho existenčného statusu, ale stala sa personou non grata, prišla o muža i o milovanú prácu. Zostala jej o to ťažšia zodpovednosť vychovať sama dvoch Husákových nepĺnoletých synov. Husák o túto svoju jedinu autentickú rodinu prišiel.

Husáková druhá životná partnerka, novinárka Viera Millerová, mala starnúceho Husáka sprevádzať na jeho osamelej životnej ceste kontroverzného politika a nepopulárneho prezidenta. Žila už s iným Husákom a mala zúžený priestor na sebarealizáciu. No hoci sa navonok oddane podriadila jeho politickej kariére, neprijímala svoju úlohu tak submisívne ako sa zdalo.

Príspevok chce, cez osudy Husákových žien, spomienok súčasníkov, priblížiť ľudský rozmer kontroverzne vnímaného vysokopostaveného politika, jeho rodinné zázemie, záujmy a osobnostný vývoj, ktorý sa, prirodzene, prejavil aj pri výbere, v niečom prekvapujúco podobných, no zároveň veľmi odlišných životných partneriek.

BLOK II.

Černák, Tomáš (HÚ SAV) **Stredoškolské obdobie Gustáva Husáka**

Ranné detstvo Gustáva Husáka je spojené s obcou Dúbravka, kde prežil prvých dvanásť rokov svojho života. Husák vyrastal v neľahkých pomeroch, ale napriek tomu patrila vďaka usilovnosti i prirodzenej inteligencii k najlepším žiakom tamojšej ľudovej školy. Na naliehanie miestneho učiteľa a farára tak mohol so súhlasom rodičov pokračovať v štúdiu ďalej – na Československom štátnom reálnom gymnáziu v Bratislave. Práve na pôde hlavného mesta Slovenska si študent Husák všimol veľké sociálne rozdiely v spoločnosti a pod vplyvom starších spolužiakov sa dostal k marxistickej literatúre i ľavicovým názorom, čo ho v roku 1929 priviedlo do radov Komunistického zväzu mládeže – Komsomolu. Počas štúdia na bratislavskom gymnáziu sa tiež začal po prvýkrát angažovať ako študentský funkcionár a v septembri 1932 bol dokonca zvolený za predsedu Vlčkovho vzdelávacieho krúžku, ktorý pôsobil pri tamojšom ústave a organizoval mimoškolskú činnosť študujúcej mládeže. Napriek rozsiahlym aktivitám skončil študent Husák každý školský rok s vyznamenaním, čo mu prinieslo viacero štipendií.

Mocko, Martin **Gustáv Husák v odboji (do SNP)**

G. Husák po októbri 1938 spolupracoval s V. Clementisom pri pokuse o vytvorenie legálnej opozície proti ľudáckemu režimu. Po vyhlásení Slovenského štátu sa zapojil do ilegality. Organizoval komunistických vysokoškolákov a intelektuálov a udržiaval kontakty s vedúcimi bratislavskými ilegálnymi pracovníkmi. V druhej polovici roku 1940 zanechal aktívnu ilegálnu činnosť v dôsledku nahromadených rozporov s vedením KSS. Niekoľko krát bol zadržaný, avšak vždy po krátkom čase prepustený. V lete 1943 s K. Šmidkem a L. Novomeským vytvoril piate ilegálne vedenie KSS. Popri organizačnej práci vyjednával o zjednotení odboja s nekomunistickými skupinami. V decembri 1943 spoluzaložil ilegálnu Slovenskú národnú radu. Ako člen vedenia KSS a SNR sa podieľal na všetkých hlavných zložkách politickej prípravy povstania. Od augusta 1944 bol asi mesiac vedúcim KSS na Slovensku. Rozhodujúcou mierou sa pričínal o presadenie SNR ako vedúcej politickej sily povstania.

Mičev, Stanislav (Múzeum SNP) **Husák a SNP**

Príspevok vo všeobecnosti opíše formovanie a činnosť KSS na povstaleckom území a krátko po povstaní od konca augusta do začiatku novembra 1944. Následne sa zameria na vykreslenie osobnosti Gustáva Husáka v politických procesoch a jeho pozície v najvyšších stranických a povstaleckých inštitúciách. Porovná všeobecnú stranickú a povstaleckú líniu s osobným vkladom a postojmi G. Husáka, ktoré aktívne ovplyvňoval a ktoré zároveň formovali aj jeho názory v ďalších obdobiach. Štúdia ponúkne analýzu základných vzťahových a názorových momentov v živote G. Husáka voči ľudáckemu režimu, demokratickému odboju, londýnskemu exilu, slovenskej či československej otázke a spoločenským reformám. Bude si všimáť G. Husáka najmä ako organizátora povstaleckej KSS, podpredsedu Slovenskej národnej rady a povereníka vnútra, najmä jeho osobný vklad k fungovaniu a aktivitám týchto inštitúcií. Na záver ponúkne zhodnotenie jeho kvalitatívnych prínosov či negatívnych tendencií prejavujúcich sa v Husákových názoroch a konaní v sledovanom období.

BLOK III.

Syrný, Marek (Múzeum SNP)

Gustáv Husák a Demokratická strana v rokoch 1945–1948

Na základe archívneho výskumu, analýzy parlamentných prejavov či dobovej tlače, resp. pomocou memoárovej literatúry príspevok opíše vzťah Gustáva Husáka k bývalým odbojovým partnerom a povojnovým politickým súperom v Demokratickej strane. Porovná tento vzťah so všeobecným (hlavným) smerom politiky Komunistickej strany Slovenska k slovenským demokratom a zodpovie otázku paralel a rozdielov v týchto vzťahoch. Špeciálne sa zameria na vzťah Gustáva Husáka k niekdajšiemu povstaleckému vedeniu Demokratickej strany, k úlohe Husáka v komunistickom ťažení proti politickému katolicizmu, v predvolebnej stratégii parlamentných volieb 1946 i v tzv. slovenskej kríze z jesene 1947. Zanalyzuje tiež postoj Husáka voči slovenským demokratom počas februárového prevratu 1948 i dlho po ňom, v dozvukoch až po znovuoobjavenie Husáka na politickej scéne 60-tých rokov.

Hallon, Ľudovít (HÚ SAV), Sabol, Miroslav

Úloha G. Husáka v hospodárskom vývoji Slovenska 1945–1948

Pred rokom 1945 sa slovenskí komunisti len zriedkavo venovali hospodárskym otázkam, na rozdiel od politických rivalov, ktorí mali vo svojich radoch národohospodárskych odborníkov s prepracovanými hospodárskymi koncepciami. Komunistická strana vyšla s vlastným plánom hospodárskeho rozvoja až októbri 1945. Po odsune vedenia Husák, Novomeský, Šmidke a nástupe radikálnych predstaviteľov Široký, Baššovanský, Bacílek, sa myšlienkovito presadzuje čo najširší variant znárodnenia, plánovaného hospodárstva a poštátneia ekonomiky. G. Husák ako povereník dopravy a techniky si uvedomoval, že zanedbanie hospodárskych otázok z jeho strany bola veľká chyba, ktorá prispela k jeho politickému pádu. V prvých povojnových mesiacoch Povereníctvo dopravy a techniky na čele s G. Husákom značne prispelo k obnove cestnej siete na Slovensku. Rekonštrukcia infraštruktúry po prechode frontu napriek tomu, že mala punc priority najviac stagnovala. G. Husákovi sa podarilo za necelé dva roky pomocou technického personálu, ktorí osobne zostavil zrekonštruovať cestne a železničné tepny vo všetkých väčších miestach Slovenska. Rezort po jeho odchode do čela Zboru povereníkov v roku 1946, začal upadať. Poľnohospodárstvo vnímal ako primárny sektor potrebný na výživu obyvateľstva, avšak neprikladal mu taký význam ako priemyslu. Ako predseda Zboru povereníkov tvrdo obhajoval potrebu dvojročného plánu. Za prioritnú líniu v hospodárskej politike Slovenska považoval industrializáciu. Nebol spokojný s výstavbou ťažkého priemyslu na Slovensku, skôr bol zástancom moderných technológií s novými výrobnými programami na čele so strojárstvom a chemickým priemyslom. Na jeseň 1947, keď Zbor povereníkov prešiel vnútorným turbulentným obdobím, G. Husák- staronový predseda Zboru povereníkov začal ako prvú úlohu riešiť zásobovaciu otázku. Presadzoval radikálne formy riešenia, keďže neúrodný rok 1947 spôsobil kolaps v zásobovaní a navrhol výkup celej úrody zemiakov a obilia, ktorá sa potom mala centrálné prerazovať. Vyhlásil zároveň razantný boj proti čiernemu trhu. Aj takými to krokmi sa čím ďalej tým viac sa prikláňal k centrálnej ekonomike v štáte.

Jan Pešek (HÚ SAV)

Husák a február 1948 na Slovensku

G. Husák sa ako člen vedenia KSS a predseda Zboru povereníkov výrazne podieľal na vyvolaní politickej krízy na Slovensku na jeseň 1947, ktorá bola pokusom o zásadnú zmenu pomerov na Slovensku po voľbách v máji 1946 a bezprostredne predchádzala februárovému prevratu 1948. Pokus sa síce nezdaril, no stala sa z neho akási „generálne skúška“. Po demisii ministrov troch politických strán 20. februára 1948 Husák realizoval pokyn K. Gottwalda „urobiť to isté na Slovensku“. V sobotu 21. februára 1948 oznámil povereníkom za Demokratickú stranu, že ich pozbavuje funkcií; násilné prevzatie povereníctiev sa realizovalo v pondelok 23. februára. Husák počas februárovej krízy vedome obchádzal povereníka vnútra nestraníka M. Ferjenčíka a vyradil ho z rozhodovania. Priamo riadil komunistických pracovníkov bezpečnosti prostredníctvom V. Sedmíka, ktorý velil štátnobezpečnostnej zložke. Husák bol spolu s V. Širokým a J. Ďurišom členom tzv. akčnej trojky, ktorej rozhodnutia boli ďalšou cestou, ako sa pokyny vedenia KSS dostávali ku komunistickým pracovníkom bezpečnosti. Tí okrem iného prerušili všetky telefonické linky a jediným spojením do Prahy bol telefón v pracovni G. Husáka. Husák ako vzdelaný a schopný, pritom ctižiadostivý a bezohľadný politik mal výrazný podiel na uchopení moci komunistami v Československu a na nastolení mocenského monopolu KSČ v krajine.

Macháček, Michal (FF UK)

G. Husák a štátoprávni otázka Slovenska

Cílem příspěvku je přiblížit vývoj názorových představ G. Husáka na řešení slovenské štátoprávni otázky a z toho plynoucí střety s politickou realitou. Slovenská otázka sehrála klíčovou úlohu v politické kariéře a životě G. Husáka – on významně ovlivňoval ji a ona zase jeho. Přinesla mu nejen popularitu a politický vzestup, ale i obvinění z nacionalismu a kriminalizaci. Stejně jako KSČ, i G. Husák si uvědomoval její důležitost, ale pojímal ji principiálněji, čímž se dostával do konfliktu se stranickým vedením, jemuž se ale nakonec vždy podřídil. Paradoxně se tak sám stával hrobařem svých ideálů, které předtím houževnatě zastával a prosazoval. Od svých mladých let byl důrazným zastáncem rovnocenného postavení Slováků v Československu, přičemž kritizoval ideu čechoslovakismu. Během II. světové války si jednak kontroverzně zahrával s myšlenkou připojit Slovensko k Sovětskému svazu, jednak podporoval obnovu republiky na federativním základě.

V poválečné době od této vize, kterou kodifikovalo Slovenské národní povstání, stále více ustupoval a přistoupil na centralizaci, ale přesto byl za své předešlé postoje v 50. letech vězněn jako buržoazní nacionalista. Po Husákově občanské a stranické rehabilitaci byl společně s ním rehabilitován také sen o federaci, která se sice i díky jeho angažovanosti nakonec zrodila, ovšem stala se, jak čas ukázal, jen dočasným řešením česko-slovenského státoprávního vztahu.

BLOK IV.

Kalous, Jan (ÚSTR)

Proces proti tzv. slovenským buržoazním nacionalistům. „Povereníci vnútra“ Husák a Okáli před soudem

Příspěvek se zaměří na analýzu politického procesu v čele s Gustavem Husákem na počátku 50. let 20. století. Husák v něm reprezentoval nejen vysokého politického činitele KSS a představitele tzv. povstaleckého vedení strany, ale rovněž bývalého povereníka vnútra. Do jeho procesu byl podobně zasazen také bývalý povereník vnútra Daniel Okáli. Jak se jejich předešlá zkušenost promítla do scénáře procesu? Jak ovlivňovala jejich postoje a přístupy během vyšetřování? Současně se pokusím o spojitost s dalším slovenským procesem s příslušníky Bezpečnosti ovlivněným Husákovou kauzou – procesem Oskar Valášek a spol.

Blažek, Petr (ÚSTR)

„Do společných hovorů se nezapojoval“. Gustáv Husák ve vzpomínkách politických vězňů

Tématem příspěvku jsou vzpomínky řady politických vězňů na Gustáva Husáka, s nímž se v padesátých letech osobně setkali ve vězení. Většina z nich se s ním seznámila v Leopoldově, kde byl Husák vězněn šest let. Stejně jako většina postižených komunistických funkcionářů se Husák domníval, že byl odsouzen neprávem a věřil, že bude propuštěn a rehabilitován. Ve vězení se politických vězňů stranil a zachovával si od nich odstup. Současně ovšem nespolupracoval ani s dozorcí. Husák byl jako většina jeho spoluvězňů propuštěn v květnu 1960, kdy prezident republiky vyhlásil rozsáhlou amnestii.

Štefanský, Michal (VHÚ)

Pokusy G.Husáka o návrat do politiky (1964–1968)

Pokusy Gustáva Husáka o návrat do politiky po prepustení z väzenia a rehabilitácii roku 1963 boli neúspešne až do roku 1968, najmä z dôvodov kritiky stranického vedenia. Významnejšie postavenie získal až roku 1968 vo vláde O. Černíka. Politický vzostup G. Husáka bol spojený s moskovskými rokovaniami po vojenskej invázii v auguste 1968, keď sovietske vedenie v dôsledku neúspechu nastoliť robotnícko-roľnícku vládu a pozývacími listami zdôvodniť vojenský vpád hľadalo nové opory pre svoju politiku. Ústretovosť G. Husáka k sovietskym požiadavkám bola pozitívne ocenená Brežnevom a ďalšími členmi sovietskeho vedenia. Stala sa významným medzníkom politického vzostupu G. Husáka.

Zemko, Milan (HÚ SAV)

Od opatrného reformátora k ráznemu normalizátorovi. Publicistika Gustáva Husáka v 60. rokoch 20. storočia

Štúdiá sa zoberá publicistikou Gustáva Husáka od jeho občianskej rehabilitácie v prvej polovici 60. rokov 20. storočia až po jeho zvolenie za prvého tajomníka ÚV KSČ v apríli 1969. V prvej časti sa sústreďuje na obdobie do jari 1968, keď G. Husák s istými ťažkosťami začal predstavovať v tlači svoje postoje k minulosti a prítomnosti. Druhá časť je venovaná obdobiu od jari 1968 do začiatku okupácie vojskami Varšavskej zmluvy, teda obdobiu, keď sa konfrontovali v tlači a masmédiách názory na demokratizáciu a federalizáciu štátu a G. Husák si budoval vlastné politické pozície v republike a osobitne na Slovensku. Záverečná časť sa zaoberá prejavmi G. Husáka od okupácie a jeho zvolenia za prvého tajomníka ÚV KSS v septembri 1968 po jeho uchopenie moci v štáte zvolením za prvého tajomníka ÚV KSČ.

Žatkuliak, Jozef (HÚ SAV)

Činnosť tzv. Husákovskej vládnej komisie a proces prípravy federalizácie Československa

Významné miesto v širokospektrálnom procese spoločenských reforiem v roku 1968 zaujala reforma štátu cestou jeho federalizácie. Poslanie a princípy federalizácie formulovali vyhlásenie SNR, Akčný program KSČS a vládny program. Vytvorila sa vládna komisia pre prípravu ústavného zákona o česko-slovenskej federácii na čele s podpredsedom vlády Gustávom Husákom, ktorý mal v kompetencii aj reformu volebného systému a verejnej správy, ako aj podiel na príprave ústavy ČSSR a na zložení vládnej komisie. Husák nechodil na zasadania komisie do Kolodějov, kde bol v 50. rokoch väznený. Do hĺbky odborných otázok málo zasahoval. Spoliehal sa na ústavného právníka K. Laca, ktorý viedol práce na príprave ústavného zákona. Treba priblížiť Husáka vo viacerých sférach: pri riešení koncepčných otázok federalizácie (slovenské a české koncepcie), keď mu išlo o synchronizáciu reforiem a „završenie reformného úsilia“ do roku 1971 (zvlášť vzťah politickej a štátnej reformy), podieľal sa na politických rozhodnutiach v politickej komisii ÚV KSČ v júli a v októbri 1968, ako aj v predsedníctve vlády (júl - október) a v ÚV KSS (mim. zjazd a septembrové a októbrové zasadania), resp. SNR (júl - september). Rozpor u Husáka nastal zvlášť po rokovaniach v Moskve a v jeho vzťahu k mimoriadnemu zjazdu KSČ ohľadom politickej reformy, ktorú odmietol.

G. Husák sa v septembri ešte vyjadril za odchod sovietskych vojsk, usporiadanie vnútropolitických podmienok, vrátane pre federalizáciu štátu a schválenia zákona do 28. októbra. To vyvolalo odmietavé reakcie najmä u niektorých českých predstaviteľov. Začiatkom októbra v Moskve a na novembrovom zasadaní ÚV KSČ sa rozporne (normalizačne) postavil proti politickej reforme (federalizácii KSČ), základnej podmienky pre demokratizačnú líniu federalizácie štátu a pre konanie všeobecných volieb, ktoré by prispeli k zmene spoločensko-politických pomerov v ČSSR. Tvrdil, že voľby sa môžu uskutočniť na prelome rokov 1968 a 1969. Zameril sa na presadenie paritného zastúpenia slovenských a českých predstaviteľov vo federálnych (najvyšších štátnych) orgánoch na decembrovom zasadaní ÚV KSS a na politicko-vládných rokovaniach o zložení federálnych orgánov.

Žáček Pavel (ÚSTR)

Husák jako objekt zájmu StB v 60. letech

I po své stranické rehabilitaci zůstal Gustáv Husák natolik politicky nebezpečným vedení Komunistické strany Československa, že Státní bezpečnost obdržela úkol sledovat jeho činnost. Centrála Státní bezpečnosti organizovala jeho agenturně-operativní i technickou kontrolu jako zvláštní akci, ke které nebyl veden specifický svazek, řízenou přímo z Prahy, o níž v úplnosti nevěděla ani krajská správa v Bratislavě. Do slovenské metropole dojížděl zvláštní tým příslušníků Hlavní správy Státní bezpečnosti, který na místě řídil vybrané agenty. Správa Státní bezpečnosti Bratislava byla pověřena získávat potřebné informace prostřednictvím sledování a technické kontroly osob z okolí G. Husáka. Vybrané svodky a průběžné hlášení byly vedením ministerstva vnitra postupovány přímo prvním tajemníkovi ÚV KSČ. Rozsah celé akce se provalil až v průběhu pražského jara, kdy byla na krajské správě Sboru národní bezpečnosti v Bratislavě zřízena dokonce prověřková komise, která těsně před okupací vojsky Varšavské smlouvy soustředila některé vybrané dokumenty o jejím průběhu, jež unikly zničení kompromitující operativní dokumentace.

BLOK V.

Doskočil, Zdeněk (ÚSD AV ČR)

Milan Hübl - historik v siločarách Gustáva Husáka

Příspěvek se zabývá vývojem vzájemného vztahu Milana Hübla a Gustáva Husáka mezi lety 1963–1972. Sleduje, jakým způsobem se Hübl zasloužil o Husákovu rehabilitaci a jak následně popularizoval jeho osobu mezi českými intelektuály. Rozebere zároveň genezi jejich postupného názorového rozchodu (diskuse o čechoslovakismu a luďáctví, práce odborné komise pro přípravu federativního uspořádání). Neopomine také analyzovat Hüblův roli při zvolení Husáka prvním tajemníkem ÚV KSČ v dubnu 1969. Závěrem shrne Hüblův politický i profesní pád v letech 1969–1970, kdy Husák svého bývalého přívržence ponechal svému osudu a nakonec souhlasil i s jeho uvězněním.

Kmeť, Norbert (ÚPV SAV)

Politický vývin v Československu v 70. rokoch 20. storočia

Politický, spoločenský, ekonomický a kultúrny vývoj v Československu v 70. rokoch 20. storočia sa musel vysporiadať s obrodným procesom roku 1968. Stranícke čistky výrazne zasiahli spoločnosť. Neustále sa zdôrazňovalo, že stranícke a vládne orgány musia riešiť následky roku 1968 a predchádzajúceho obdobia. Na základe histórie sa snažili presvedčiť ľudí o zlepšovaní ich celkovej situácie. V spoločnosti pretrvávalo uprednostňovanie individuálnych záujmov pred celospoločenskými, čo sa vysvetľovalo neprekonaným malomeštiactvom. Podobne boli kritizované negatívne javy, ku ktorým zaradovali okrem iného korupciu, úplatkárstvo, kšeftárenie, rozkrádanie socialistického majetku. Vo zverejnených prejavoch straníckych a štátnych predstaviteľov sa zdôrazňoval význam všetkých spoločenských vrstiev a ich podpora politike KSČ. Napriek deklarovanému socialistickému či proletárskemu internacionalizmu bolo v spoločnosti národnostné prnutie, ktoré však oficiálne neexistovalo. Vyzdvihovali sa prednosti socialistickej demokracie. V oficiálnych prejavoch sa reagovalo aj na kritiku, ktorá zaznievala na adresu Československa zo slobodných štátov, najmä ohľadom dodržiavania ľudských práv. Nechýbali v nich, samozrejme, útoky voči osobnostiam obrodného procesu a osobám zaradovaným k nepriateľom režimu.

Mervart, Jan (FF UHK)

„Reálný socialismus“ rané normalizace, kontinuita či diskontinuita?

Příspěvek se bude zabývat vymezením pojmu „reálný socialismus“ v období prosazování normalizační politiky. Autor si bude klást otázku, zda se jednalo pouze o vyprázdněný pojem ritualizující se společnosti (Šimečka) anebo zda šlo o reálný koncept, který se snažil vtisknout normalizační politice jasné perspektivy. Lze v rámci „reálného socialismu“ hovořit o pouhém kopírování sovětských vzorů anebo se v rámci Československa jedná o jistou kontinuitu, byť nepřiznanou, s pozdní érou A. Novotného?

Pavlovič, Richard (Štátny archív v Prešove, pobočka Svidník)
Husák a slovenská komunistická elita – na príklade vzťahov Husáka a J. Lenárta (1961–1987)

Gustáv Husák a Jozef Lenárt koexistovali vo vrcholnej politike viac ako dvadsať rokov. Predkladaný text analyzuje ich vzájomné kontakty v politike od Husákovho prepustenia z väzby po jeho odchod z Predsedníctva Ústredného výboru KSČ v decembri 1987. Husák a Lenárt boli rozdielni politici, vzišli z iných pomerov a pre zotrvanie vo funkciách mali odlišnú motiváciu. Husákov postoj k Lenártovi bol počas 60. rokov záporný, po turbulentných udalostiach rokov 1968–1969 bol korigovaný do polohy nutného spolužitia. Text približuje postoj Gustáva Husáka nielen k Lenártovi, ale aj celej politickej elite normalizácie na Slovensku. Poukazuje na Lenártovu slabú pozíciu vo vedení strany a na Lenártov opatrný postoj k Husákovi počas celej normalizácie, ktorý vyústil v roku 1987 Lenártovým odporúčaním, aby Husák z politiky odišiel.

Weiss, Peter (MZV SR)
KSS v období perestrojky a slabného Husákovho vplyvu

Príspevok sa zaoberá vývojom KSS v kontexte vývoja v celej KSČ, ktorý bol priamo alebo nepriamo ovplyvňovaný aj vývojom v západných komunistických stranách, v Poľskej zjednotenej robotníckej strane, ktorá musela čeliť tlaku Solidarity, v Komunistickej strane Sovietskeho zväzu, ktorá po nástupe M. S. Gorbačova do vedenia štátostrany odštartovala prestavbu, ako aj v Maďarskej socialistickej a robotníckej strane, ktorá sa pustila do reforiem. Autor sleduje niektoré aspekty reflexie o potrebe zmien v spoločnosti, ktorá bola prítomná v KSS a ktorej výsledky boli jednou z príčin skutočnosti, že KSS po Novembri 1989 reagovala na zásadné spoločenské zmeny inak, ako Komunistická strana Čiech a Moravy.

BLOK VI.

Pullmann, Michal (ÚHSD FF UK)
Snahy o hospodársku reformu v osmdesiatych letech

Hospodárske zmeny a experimenty patrí k dejinám štátného socializmu jako jejich stálý rys. Ačkoliv vždy predstavovaly jisté riziko pro politický establishment, teprve v osmdesátých letech se staly součástí – či dokonce jedním z rozhodujících míst – celkového úpadku a zhroutilí komunistického režimu. Jak lze vysvětlit napětí mezi poměrně bohatou kritikou různých „nešvarů“ v hospodářství, která byla charakteristická pro celé období normalizace, a rizikem, které s sebou všechny snahy o změny v hospodářství pro politický establishment přinášely? Jaké reakce vyvolaly představové návrhy hospodářských reform na předstíranou jednotu komunistického vedení? Jaký důsledek měly představové změny na pozici Gustáva Husáka v politickém vedení a jak se Husák snažil čelit úpadku svého vlivu? Jak lze hospodářské změny (a jejich neúspěch) zasadit do mezinárodních souvislostí a do vnitřních kulturních a společenských procesů (zejm. rozkladu fungování normalizační ideologie)?

Franc, Martin (ÚSD AV ČR)
Zásobování a maloobchod v 70. a 80. letech v ČSSR

Zajištění plynulého zásobování bez většího výkyvu byla jedna z hlavních úloh, které si Husákov režim vytkl po svém nástupu k moci. Vedle zajištění dostupného bydlení a štedré sociální podpory zejména rodin s malými dětmi tvořilo zlepšené zásobování jeden ze základních sloupů zajišťujících společenskou stabilitu. Cenová opatření zabránila dalšímu zdražování denních potřeb a zároveň se podařilo v sedmdesátých letech zvýšit domácí produkci potravin. Plné krámy se staly jedním ze symbolů hospodářského úspěchu v sedmdesátých letech. S mimořádnou pečlivostí bylo zabezpečováno především dostatečné zásobování v souvislosti s různými svátky, zejména s Vánoce. To symbolicky dokládá i proslulý seriál Žena za pultem z konce sedmdesátých let, rozdělený na dvanáct dílů odpovídajících jednotlivým měsícům. Neznamena to však, že by zásobování v 70. a 80. letech probíhalo bez jakýchkoliv problémů. I když se již neopakovaly kritické výpadky základních životních potřeb, s jakými bylo možno se v československém prostředí setkat ještě např. na počátku šedesátých let, ale i nadále se objevovalo nedostatečné zásobování některými konkrétními druhy potravin či průmyslového zboží. Patrně největší rezonanci měly nedostatky v zásobování některými hygienickými potřebami, které si vynutily na sklonku osmdesátých let i jednání předsednictva ÚV KSČ. Na rozdíl například od Polska byla československá mocenská elita velice obezřetná v dovozu spotřebního zboží ze západní Evropy a pozdější hospodářské obtíže severního souseda sloužily jako impuls k dalším úsporám v tomto směru. Tento přístup sice chránil zemi před rychlým pádem do dluhové pasty, na druhé straně se však projevoval velkým nedostatkem ze Západu dovážených komodit v maloobchodní síti. Západní zboží také získávalo punc luxusního zboží bez ohledu na svou reálnou kvalitu. Ve snaze nějakým způsobem překlenout nedostatek určitých produktů se rozšiřovala kultura různých náhražek, která působila na spotřebitele velice trapně. Zásobovací potíže výrazně přizivovaly i růst šedé ekonomiky. Rostoucím nárokům spotřebitelů reflektujícím i občas idealizovaný obraz spotřebitelské nabídky v západní Evropě postupně zejména v osmdesátých letech přestával sortiment v maloobchodní síti stačit. Ze stabilizujícího faktoru se tak stal podvatrný prvek, který významným způsobem přispěl k erozi postavení stávající mocenské elity.

Vojáček, Ladislav (MU)

Normalizace a její vliv na československé pracovní právo

Zákoník práce (č. 65/1965 Sb.), o němž se v období normalizace opírala úprava československého pracovního práva, byl z dobového pohledu konzistentním a poměrně kvalitně připraveným předpisem. Na druhé straně, i když vznikl v situaci, kdy se již uvažovalo o důkladnější ekonomické reformě, na reformní trendy nereagoval.

Studie se snaží vysledovat motivaci a reálné vyznění nejdůležitějších změn pracovního práva z let 1969 až 1989. Soustředí se především na tři obsáhlé novely zákoníku práce z let 1969, 1975 a 1988. První její tvůrci koncipovali podle bismarckovské metody cukru a biče (převzetí ustanovení diskriminujícího zákonného opatření č. 99/1969 Sb., umožňujícího politicky motivované čistky, ale také prodloužení dovolené ad.). Ve druhé reagovali na desetileté zkušenosti z uplatňování zákoníku práce. Třetí do pracovněprávní oblasti promítala chystanou ekonomickou reformu, a tak v mnohém znamenala návrat k principům prosazovaným již v roce 1968. Vývoj pracovního práva se tak měl po dvaceti letech velkým obloukem vrátit k tomu, co nástup normalizace likvidoval. Doba však už dozrála k radikálnějším řešením.

Podmaková, Dagmar (ÚDFV SAV)

Osoba G. Husáka v slovenskom divadle a filme

Po prvýkrát sa politik Husák objavil na slovenskom javisku v netradičnom autorskom scenári trnavských divadelníkov (1979) s jednoduchým názvom Epizóda 39-44. Druhý raz až o dvadsaťsedem rokov neskôr na scéne bratislavského Divadla Aréna (2006). Tretí raz nepriamo v performance Slávy Daubnerovej M. H. L. o živote a tvorbe prvej slovenskej profesionálnej režisérky, zároveň prvej manželky – Magdy Husákovej-Lokvencovej (2010). A desať rokov predtým uviedla o ňom film-baladu Slovenská televízia. Umelci, kritici, historici i diváci otvorili diskusiu o pragmatikovi, zložitosti osobnosti, najmä doby, ktorá zasiahla do osudov Husákovej generácie a jej potomkov.

Rámišová Šárka (Oddělení novodobých českých dějin NM)

Zrození „Husákových dětí“. Možné účinky propopulační politiky

Generace dětí narozených v sedmdesátých letech dostává často přídomek „husákovy“. Odráží tak vzrůst porodnosti v sedmdesátých letech. Všeobecně je za tento nárůst považována přijatá legislativa. Přidavky na děti, novomanželské půjčky, zvýhodnění mladých rodin s dětmi a mnoho jiných propopulačních opatření mělo povzbudit natalitní náladu obyvatelstva. Odvrácenou stranou této problematiky se však stala stále trvající bytová nouze, nedostatečnost veřejných služeb nebo činnosti interrupční komise. Výrazný baby boom se však objevil již v polovině šedesátých let, stejně tak první legislativní zásahy. Pro tyto potřeby byly zřizovány mnohé komise, jako například Státní populační komise, či Komise pro otázky životní úrovně.

BLOK VII.

Zadorozhnyuk Ella (Institute of Slavic Studies, Russian Academy of Sciences)

Normalizácia v Československu a vzťahy s Kremľom

V příspěvku budou analyzované výsledky G. Husáka a M. Gorbačova v chronologicky krátkom, ale historicky důležitom období (apríl 1987 – apríl 1988), kedy vyjadrili svoje postoje ohľadom procesov „normalizácie“ a „perestrojky“. Vychádzať sa bude z materiálov Archívu Gorbačovovej nadácie. Bude objasnená stereotypnosť hodnotení „bolestivých bodov“ sovietsko-československých vzťahov (problematika Pražskej jari) i charakter osobných vzťahov.

Mitrovits, Miklós (Institute of Political History, Budapest)

Husák a Kádár: československo-maďarské vzťahy v letech (1968–1989)

János Kádár byl o pouhý rok starší než Gustáv Husák. Oba byli komunisty, v jejich životní dráze lze však nalézt řadu odlišných bodů a antagonismů. V době, kdy Husák byl propouštěn z vězení československých stalinistů, stál Kádár již 4 roky v čele Maďarské socialistické a dělnické strany (MSZMP) resp. celého Maďarska. V roce 1968 v Maďarsku již nejen končila konsolidace po událostech roku 1956, nýbrž Kádár, vybaven reálnou společenskou legitimitací, mohl směle zahájit skutečné ekonomické reformy. Právě proto se v době pražského jara Kádár postavil za československý obrodný proces, ačkoli s jeho politickými a ideologickými změnami nesouhlasil. Nikoli výhradně z dogmatických, nýbrž z realistických pozic. Vojenská intervence 20. srpna 1968 přinesla však zásadní zlom v československo-maďarských vztazích. Kádárův postoj vůči období československé normalizace byl ambivalentní: na jedné straně chtěl uchránit samotné reformy v Maďarsku, na straně druhé byla „socialistická normalizace“ života v Československu i jeho zájmem. Navíc záhy musel vyměnit své relativně dobré vztahy vybudované s Dubčekem za dobré vztahy s jeho protivníky.

Přednáška se zaměřuje na tři tematické okruhy:

1. *Komparace životní dráhy Kádára a Husáka, definice shodných i odlišných jevů.* Odlišnosti těchto dvou komunistických životních cest odrážejí zároveň i politické, ekonomické a společenské rozdíly dvou států. Tyto kontexty hrály podstatnou roli v politické socializaci těchto osob, utvářely nejen jejich rozdílné osobnostní charakteristiky, ale také vedly k odlišné politické kultuře obou zemí. To vše pak sehrálo mimořádnou roli v krizových obdobích a jejich formách zvládnutí.

2. *Komparace normalizačních éř po roce 1956 v Maďarsku a po roce 1968 v Československu, s ohledem na odlišné mezinárodní poměry.* Zde porovnávám procesy obnovy poměrů po dvou revolučních etapách a předkládám ucelený pohled na to, jaké rady a doporučení Kádár podával Husákovi resp. celému novému československému vedení. Chování Kádára je o to zajímavější, že určité instrukce, s většími či menšími úspěchy, poskytoval i v době před 20. srpnem Dubčekovi.

3. *Hlavní problémy československo-maďarských vztahů v období od 1968 do 1989.* Spolupráci Kádára a Husáka komplikovaly četné problémy. Porážka pražského jara, která znamenala zároveň vzestup Husáka a úpadek kádárovských reforem, definovala tento vztah již na úplném počátku. Přesto, že vztahy obou zemí byly zatíženy řadou vážných sporů, uskutečnila se v sedmdesátých letech – po neoficiálních schůzkách v roce 1969 – pouze dvě větší oficiální setkání obou zemí (1974, 1977). Ke sporným tématům patřily např. stále větší rozdíly vnitropolitického směřování obou států, otázky maďarské národnostní menšiny v Československu, problematika cestovního ruchu, výstavba vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros, odlišné posouzení řešení polské krize v letech 1980–1981, později vstup Maďarska do Světové banky a MMF, atd.

Přednáška vychází z pramenů Maďarského státního archivu, českého Národního archivu a Archivu Kanceláře prezidenta republiky, dále z již dříve publikovaných archiválií a studií.

Michálek, Slavomír (HÚ SAV)

Vztahy Prahy a Washingtonu vo sféře politiky a obchodu počas normalizácie

Predložená štúdia sa zameriava na obdobie 70. rokov 20. storočia, keď sa v dvojstranných vzťahoch medzi Prahou a Washingtonom riešilo niekoľko tzv. otvorených hospodárskych a finančných otázok. V skutočnosti išlo o súvislosti, ktoré sa kontinuálne objavovali za diplomatickým rokovacím stolom už v prvom povojnovom období, či už išlo o vzájomnú obchodnú dohodu, doložku najvyšších výhod, úvery, dlhy, kompenzáciu za znárodnený americký majetok, československé menové zlato a pod. Pre viaceré príčiny sa uvedené problémy nevyriešili, pričom rokovacích kôl, prerušených jednou či druhou stranou, bolo viac ako dostatok. V čase augustovej invázie a tesne po nej Biely dom Československo v podstate ignoroval.

Nové kolo rozhovorov o otvorených hospodárskych a finančných otázkach medzi ČSSR a USA iniciovala na jeseň 1972 československá strana. Ako impulz na nadviazanie kontaktu ministrov zahraničných vecí Bohuslava Chňoupeka a Williama Rogersa poslúžilo zasadnutie Valného zhromaždenia OSN. Československá strana, ak chcela dosiahnuť v obchodnej dohode znovunavrátanie doložky najvyšších výhod a získať naspäť svoje menové zlato – pôvodne zablokované v USA – musela prijať americké stanovisko o spojení týchto otvorených otázok s kompenzáciou za znárodnený americký majetok v Československu po roku 1945 (tzv. náhradový globál). Nádejné rokovania boli v roku 1974 opäť prerušené, v nasledujúcich rokoch, paradoxne v čase helsinského „odmäku“, takmer zmrazené. Až na začiatku 80. rokov tvrdý, resp. nekompromisný postoj Kongresu USA znamenal to, že finálne musela Praha americké podmienky bez alternatívnej možnosti akceptovať.

Šolta, Jan (Bankovní institut VŠ Praha)

Poznámky k závěrečné fázi politické dráhy Gustáva Husáka

1. Odras sovětské perestrojky ve východní Evropě, změna postoje sovětského vedení vůči satelitům.
2. Návštěva M.S. Gorbačeva v ČSSR v dubnu 1987 a její důsledky pro Gustáva Husáka
3. Místo Československa v úvahách sovětského vedení, otázky stažení sovětských vojsk z ČSSR ap.
4. Definitivní vyřešení politické kariéry Gustáva Husáka v průběhu listopadových událostí r.1989.